

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 18.09.2017, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:08 Arupärimine Eesti Vabariigi suveräänsuse deklaratsiooni ja Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvide 1 ja 2 rikkumise kohta (nr 362)

2. 15:44 Arupärimine Team Estonia ja Eesti välismajanduspoliitika kursi kohta (nr 363)

3. 16:29 Arupärimine Kenderi asja edasikaebamise ja Tallinna prügikartelli kohta (nr 365)

4. 17:02 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame VI istungjärgu 2. töönädala esmaspäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Rainer Vakra, palun!

15:00 Rainer Vakra

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mul on hea meel sisse anda ja tutvustada teile Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu. Selle ettepaneku on keskkonnatasude seaduse § 56 alusel teinud keskkonnakomisjon. Otsuses on kaks punkti: esiteks, kutsuda SA Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogust tagasi Kalle Muuli ja teiseks, nimetada SA Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikmeks Riigikogu liige Andres Metsoja. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Heili Tõnisson Vabariigi Valitsuse nimel, palun!

15:01 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud härra esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, väärtpaberituru seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Toomas Tõniste. Teiseks, konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust riigihalduse minister Jaak Aab. Aitäh!

15:02 Esimees Eiki Nestor

Olen juhatuse nimel vastu võtnud kolm eelnõu. Tegeleme nendega edasi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 87 Riigikogu liiget.

Nüüd selle nädala päevakord. Martin Helme, palun!

15:03 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud spiiker! Minul on küsimus neljapäevase päevakorra kohta. Meil on olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu, kus on arutelu ilma küsimusteta. Meile tulnud materjali järgi ei saa ühele ettekandjale küsimusi esitada. Kuidas me saame pidada arutelu, kui rahvasaadikud ei saa küsimusi küsida?

15:03 Esimees Eiki Nestor

Arutelu toimub ikka. Fraktsiooni ettepanekul oluliselt tähtsa riikliku küsimuse arutamine toimub fraktsiooni pakutud kava alusel. Henn Põlluaas, palun!

15:03 Henn Põlluaas

Aitäh! Te ütlesite, et arutelu toimub ikka. Milline saab see arutelu olla, kui küsimusi ei saa esitada? Kas meile, Riigikogu liikmetele, on siis antud õigus arutada nende küsimuste üle, ma ei tea, koridoris või kuskil mujal?

15:04 Esimees Eiki Nestor

Arutelu toimub siin saalis. Martin Helme, palun!

15:04 Martin Helme

Ma saan aru, et see oli algataja ettepanek, et ühele ettekandjale küsimusi ei esitata, aga lõppkokkuvõttes on Riigikogu juhatuse otsustada, kuidas arutelu korraldada. Kas teie ei leia, et Riigikogu juhatus peaks andma rahvasaadikutele võimaluse olulise tähtsusega riikliku küsimuse käsitlemisel esitada ettekandjatele küsimusi või siis öelda algatajale, et leidke selline ettekandja, kes kannatab küsimuste küsimist?

15:04 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu juhatuse arvates saab oluliselt tähtsat riiklikku küsimust arutada fraktsiooni ettepanekut arvestades sellisel kujul, nagu fraktsioon soovib. Mart Helme, palun!

15:04 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Kas me peaks äkki tellima semiootilise analüüsi sõna "arutelu" kohta? Mulle tundub, et teie arusaamine arutelust on see, et üks inimene räägib ja teised kuulavad. Meie seisukoht on, et arutelu tähendab ikkagi diskussiooni eri osapoolte vahel. Ja me näeme, et Riigikogu liikmetelt on see õigus praegu ära võetud.

15:05 Esimees Eiki Nestor

Küsimus iseenesest on huvitav, aga ei ole päevakorra kohta. Jaak Madison.

15:05 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Te vastasite eelmisele küsimusele, et Riigikogu juhatus arvestab seda taotlust üle vaadates fraktsiooni ettepanekut. Kas see tähendab seda, et Riigikogu juhatusel ei ole võimalust ega õigust teha ettepanekusse parandusi, et viia päevakorrapunkt kooskõlla selle eesmärgiga, milleks on arutelu? Tegemist on siiski riiklikult tähtsa küsimusega – see ei ole niisama küsimus, vaid riiklikult tähtis küsimus. Kui Riigikogu juhatus peaks õigeks seda kava kohendada, siis kas ta seda teha saaks? Kas teil seda võimalust ei olegi?

15:06 Esimees Eiki Nestor

Jah, seda võimalust ei olegi. On veel küsimusi? Henn Põlluaas, palun!

15:06 Henn Põlluaas

Aitäh! Mul on nii palju aastaid seljataga, et ma mäletan lapsepõlvest, kuidas asjad käisid ühes teises riigis, mis oli Eesti okupeeritud. Seal oli tõesti niimoodi, et tuli keegi saks pulti ja pidas pika kõne maha. Kõik üksmeelselt kiitsid selle heaks, seda nimetati ka aruteluks ja rahva heakskiiduks ja demokraatiaks. Kas me oleme nüüd jõudnud samasugusesse olukorda? Riigikogu liikmetel ei ole enam õigust küsida, Riigikogu on muutunud lihtsalt mingisuguseks kellegi objektiks?

15:06 Esimees Eiki Nestor

See küsimus ei ole ka päevakorra kohta. Urmas Kruuse, palun!

15:06 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Õelge palun, kas teine kordki, kui fraktsioon teeb ettepaneku, et kellelegi ei saa riiklikult tähtsa küsimuse arutelul küsimusi esitada, te nõustuksite sellega?

15:07 Esimees Eiki Nestor

Midagi ei ole parata, tuleb küll nõustuda.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 2. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 68 Riigikogu liiget, vastu 7, erapooletuid 14. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:08 Arupärimine Eesti Vabariigi suveräänsuse deklaratsiooni ja Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvide 1 ja 2 rikkumise kohta (nr 362)

15:08 Esimees Eiki Nestor

Vastavalt kinnitatud päevakorrale on meil esimesena kavas arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liikmed Igor Gräzin, Mart Helme, Kalle Laanet, Johannes Kert, Deniss Boroditš, Madis Milling ja Henn Põlluaas. Juhataja on sunnitud võtma vaheaega kuni arupärimise adressaadi saabumiseni. Midagi ei ole teha, vaheaeg viis minutit.

V a h e a e g

15:13 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, vaheaeg on läbi. Arupärimine, mille on esitanud Igor Gräzin, Mart Helme, Kalle Laanet, Johannes Kert, Deniss Boroditš, Madis Milling ja Henn Põlluaas. Arupärijate nimel Igor Gräzin, palun!

15:13 Igor Gräzin

Hea küll! Kõigepealt aitäh, et sa olid nõus nädal aega hiljem vastama. Vabandust, et nii läks! Minu süü. Austatud Riigikogu! Täna arupärimise tingis järgmine asjaolu. 3. mail k.a pidas Eesti Vabariigi valitsus istungi, olles lahkunud Eesti Vabariigi territooriumilt. Valitsus oli koostöövõimelises koosseisus koos mitte Eestis, vaid Brüsselis. Kuna Eestis teostatakse võimu kolme võimuharuna, millest üks on valitsusvõim, siis tähendab see seda, et Eesti riigi võim oli tol päeval ebatäielik. Ma rõhutan: riigist lahkunud ei olnud mitte üksainus minister, vaid valitsus tervikuna ja otsustusvõimelisena. Osaliselt oli tegu julgeolekuriskiga. Eestisse maha jäänud valitsusliige ei saanud olla tegus ei juriidiliselt ega muidu, sest ta ei olnud sel ajal füüsiliselt parimas vormis, seda õnneks meeldivatel asjaoludel. Valitsus oli aga otsustusvõimeline ja välismaal.

Siin on mängus ka põhiseaduslik aspekt. Vastavalt Eesti Vabariigi suveräänsuse deklaratsioonile tähendab suveräänsus kõrgeimat võimu oma territooriumi üle. Aga mis saab siis, kui üks kolmest võimuharust on ära sõitnud? Klassikalise määratluse järgi on valitsus, mida on küll tunnustatud, kuid mis ei ole oma riigi territooriumil, paguluses. Nagu oli *de jure* Eesti Vabariigi valitsus Nõukogude okupatsiooni ajal, Poola valitsus Londonis teise maailmasõja ajal jne. Seadus ütleb: "Vabariigi Valitsuse asukoht on Tallinnas." Valitsus töötab oma asukohas. Peaminister võib kabineti kokku kutsuda ka mujal, aga ma rõhutan, et vastavalt suveräänsusdeklaratsioonile saab see "mujal" olla ainult suveräänse Eesti territooriumil. Seadus ei võimalda valitsusel kui kollegiaalsel organil otsuseid langetada kohas, mis ei ole Eesti riigis.

Puhtjuriidiliselt pole vahet, kas valitsus pidas oma istungi Brüsselis, Rio de Janeiros või Moskvas. Tähtis on välismõju faktori olemasolu. Küsimus on seda aktuaalsem, et viimastel aegadel on täheldatud Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide institutsioonide vaheliste suhete pingestumist. Seda näitavad teravad vaidlused Brüsseli ning teiselt poolt Poola, Ungari, Slovakkia, Tšehhi, Austria ja – kujutage ette! – isegi Suurbritannia vahel, kes on ju küll endale välja võidelnud lugupidava suhtumise.

Me saame aru, et see põhiseaduslik ja põhimõtteline küsimus väljub peaministri kompetentsist, aga peaminister kindlasti suudab vastata küsimusele, mida nad õieti mõtlesid, kui see põhiseaduslikkuse

mõttes kaheldav reis ette võeti. Kas Brüsselis otsustati midagi või tehti kokkuleppeid, mida kodumaal teha ei söandatud? Mida me nendest kokkulepetest teame? Ma juhin tähelepanu, et isegi nii primitiivses küsimuses, nagu on Rail Baltic, ei saada pabereid tänini kätte. Ja kodanikuühendust Avalikult Rail Balticust ei võeta isegi Rail Balticu ülemuste poolt jutule.

Me küsime, millistel kaalutlustel ja milliste riikide pealinnas kavatseb valitsus tulevikus istungeid pidada, kui ta ei taha seda Eestis teha. Miks ei toimunud Vabariigi Valitsuse kohtumine grupi ametnikega Eesti pealinnas? Kohtuti Euroopa Komisjoniga, aga Euroopa Komisjonil on Tallinnasse täpselt sama pikk tee kui meil Euroopa Komisjoni juurde. Muide, on üks oluline vahe: Euroopa Komisjon pole rangelt võttes üldse mingi asutus – ta ei ole parlament, ta ei ole valitsus, ta on lihtsalt inimeste kogum, sümpaatne grupp. Tulgu siia, ukсед on lahti! Me peame tingimata rõhutama, et me oleme praegu faasis, kus me otsime teoreetilisi julgeolekuvigu kiibikaardis. Need ongi teoreetilised! Eesti Vabariigi valitsus väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi oli aga julgeolekurisk, mis ei olnud teoreetiline, vaid mis juba teostus. Tänan!

15:17 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

15:17 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Auväert Riigikogu liikmed! Kõigepealt palun Riigikogu esimehe ja Riigikogu liikmete ees vabandust, et pidite minu pärast võtma viis minutit vaheaega. Olen süüdi ja alustan nii nagu härra Gräzingi: ma tänan. Siinjuures on oluline mainida, et minu meelest see näitab head Riigikogu liikme ja valitsuse liikme, samuti head Riigikogu ja valitsuse vahelist koostööd. Tõesti, Riigikogu liige härra Gräzin palus selle arupärimise võimaluse korral edasi lükata, sest ta ei ole ettenähtud ajal siin saalis. Jutt käis siis eelmisest korrast. Ja loomulikult on sellisele palvele alati hea meel vastu tulla, seda enam, et tegemist on väga olulise arupärimisega.

Et teistel oleks arupärimist kergem jälgida, siis ma teen nii, kui te ikka nõus olete, et loen kõigepealt ette küsimused ja siis vastan.

Nii, esimene küsimus: "Kas Vabariigi Valitsus andis endale aru oma tegevuse vastuolulisusest EV suveräniteedi põhimõttega?" Lugupeetud arupärimise esitajad on ekslikult väitnud, et 3. mail 2017. aastal Brüsselis peetud valitsuse istung oli vastuolus Eesti Vabariigi suveräniteedi põhimõttega. Ma kinnitan teile siit Riigikogu kõnetoolist, head arupärijad, et Vabariigi Valitsuse 3. mai istung Brüsselis toimus kooskõlas põhiseaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja ka Vabariigi Valitsuse reglemendiga ehk kehtivate õigusaktidega.

Samale järeldusele jõudis ka õiguskantsler oma 13. juunil antud seisukohas. Põhiseaduse kohaselt sellest alamaid õigusaktid ei välista valitsuse kogunemist väljaspool Eesti Vabariiki ning seega ei ole alust pidada valitsuse kogunemist istungile väljaspool Eestit mingit moodi lubamatuks. Vabariigi Valitsuse seaduse § 16 lõike 3 kohaselt toimub valitsuse istung Vabariigi Valitsuse asukohas, kuid võib reglemendis tähendatud juhtudel toimuda ka mujal. Valitsuse reglemendi kohaselt toimuvad valitsuse istungid üldreeglina, nii nagu arupärijate esindaja just ette luges, Tallinnas Stenbocki majas, kuid peaministri otsusel võib istungi toimumise aega ja kohta muuta. Õigusaktid ei näe ette, et valitsuse istung saab toimuda ainult Eesti territooriumil. Samuti võimaldab reglement valitsuse istungit läbi viia ka sidevahendite kaudu, tänapäeva tehniliste võimaluste juures on selline lahendus vahel mõistlik. Vajaduse korral on seda tehtud ja arvatavasti tehakse ka tulevikus. Sidevahendite kaudu toimuva istungi puhul pole tähtis, kus valitsusliikmed parajasti füüsiliselt viibivad. Kõnealune valitsuse istung toimus Brüsselis asuvas – see on väga oluline osutus! – Eesti Vabariigi alalises esinduses Euroopa Liidu juures. See on nagu saatkondki Eesti jurisdiktsiooni alla kuuluv territoorium, kus kehtivad Eesti seadused ja seadusruum.

Teine küsimus: "Millisel alusel ja kelle loaga viidi suveräänse Eesti otsustusvõimeline võimuharu välja Eesti territooriumilt, *de facto* Eesti parlamendi kontrolli alt välja?" Kinnitan teile, auväert Riigikogu liikmed, sh head arupärijad, et valitsus ei viibinud mingit moodi parlamendi kontrolli alt väljas. Vabariigi Valitsuse istungid toimuvad ilma parlamendiliikmete osaluseta ja põhiseadusest tulenevate parlamendi kontrollimehhanismide kasutamist valitsuse istungi toimumispaik ei mõjuta. Sisuliselt samale seisukohale on selles küsimuses jõudnud ka Eesti Vabariigi õiguskantsler. Ma tulen meelde, et Vabariigi Valitsuse istung on valitsuse töövorm, mida reguleerivad eespool viidatud Vabariigi Valitsuse seadus ja reglement. Vabariigi Valitsuse seaduse § 16 lõike 1 kohaselt otsustab valitsus tema pädevusse kuuluvaid küsimusi istungil. Tulenevalt põhiseaduse §-st 93 esindab valitsust ja juhib selle tegevust peaminister.

Valitsuse reglemendi kohaselt kutsub valitsuse istungi kokku peaminister ja peaminister otsustab, kus ja millal istung toimub. Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt on valitsuse asukoht Tallinnas ja üldreeglina – ning väga kindla üldreeglina – toimuvad valitsuse istungid Vabariigi Valitsuse asukohas, kuid reglemendis tähendatud juhtudel võib istung toimuda ka mujal. Seega on kehtiva põhiseaduse ja teiste õigusaktide alusel peaministril õigus otsustada valitsuse istungi asukoht.

Kolmas küsimus: "Kust on pärit see idee ise? Kes selle esitas, kes andsid nõusoleku jne?"

Väljasõiduistungi idee on üsna vana ning seda on aastate jooksul eri peaministrid ka kasutanud.

Väljasõiduistung, nagu ka nimetus "väljasõit" viitab, on istung, mis toimub väljaspool valitsuse istungisaali ning millega soovitakse tõmmata avalikkuse tähelepanu mõnele olulisele sündmusele või paigale. Näiteks 11. novembril 2008. aastal toimus valitsuse väljasõiduistung Tartus, täpsemini Tartu raekojas Raekoja plats 14 hoones ja seda põhjusel, et üle 90 aasta tagasi resideeris ajutine valitsus seal. Aastal 2010 toimus valitsuse väljasõiduistung taas Tartus, aga seekord Riigikohtu hoones Toomemäel, kus valitsus pidas oma istungi seoses 90 aasta möödumisega Riigikohtu esimesest istungist. Eelmisel, 2016. aastal toimusid valitsuse väljasõiduistungid Piusa kordonis ja Narvas Tartu Ülikooli kolledžis. Idee, et valitsuse Brüsseli külastuse ajal võiks toimuda ka valitsuse istung, tuleb au anda, pärines eelmise valitsuse juhilt. Kui peaministri ametisse asusin mina, siis ma leidsin samuti, nagu leidis ka Taavi Rõivas, et Brüsseli külastuse ajal peaks seal toimuma ka valitsuse istung. Konkreetsel juhul sooviti Brüsselis toimuva istungiga juhtida ka avalikkuse tähelepanu eesolevale Eesti eesistumisele.

Väljasõiduistungite idee on populaarne ja kasutusel ka teistes riikides. Kui lubate märkida, auväärt Riigikogu liikmed, siis näiteks Soomes toimuvad suveperioodil valitsuse istungid Kultarantas, kus asub Soome presidendi suveresidents. Aastal 2009 toimus meile teadaolevalt seal näiteks Soome ja Rootsi valitsuse ühisistung. Ka Saksamaa valitsus korraldab väljasõiduistungeid, samuti korraldavad Saksamaa ja Prantsusmaa igal aastal valitsuste ühisistungi, mis toimub kas Saksamaal või Prantsusmaal.

Neljas küsimus: "Kas valitsus mõnab, et ebasuveräänselt (st. võõral territooriumil) vastu võetud otsused (ja antud lubadused, sõlmitud kokkulepped) ei oma jõudu suveräänse Eesti Vabariigi territooriumil?" Ei peaministri ega valitsusjuhina ei mõõna ma seda. Põhjused on, auväärt arupärijad ja teised Riigikogu liikmed, teile juba välja toodud. Jutt on siis sellest, kordan veel, et 3. mail 2017. aastal toimus istung kooskõlas kõigi – ma rõhutan, kõigi! – Eestis kehtivate õigusaktidega. Valitsuse istung kutsuti kokku, lähtudes õigusaktides sätestatud korrast. Valitsuse istungi pidamiseks oli olemas vajalik kvoorum ning valitsuse istungi toimumise aeg ja koht oli kooskõlas kehtiva õigusega. Tänavusel 3. mai istungil vastu võetud otsused on kooskõlas kehtiva õigusega ja seega õiguspärased.

Viies küsimus: "Kas suudate tagada, et ükski Teie visiiti puudutav materjal ei osutu järjekordselt salastatuks?" Vabariigi Valitsuse Brüsseli visiidiga seonduvad dokumendid on samasugused dokumendid nagu kõik teised, mida valitsuse töös iga päev kasutatakse. Brüsselis toimunud valitsuse istungi materjalid, nagu ka kõikide teiste valitsuse istungite materjalid, on põhiosas avalikud dokumendid, kuid loomulikult on ka neid, millele kehtivad avaliku teabe seaduse alusel juurdepääsupiirangud. Näiteks võib tuua isikuandmeid sisaldavad dokumendid jms. See, et valitsuse istung toimus Brüsselis, ei muutnud kuidagi dokumentidele juurdepääsu režiimi.

Kuues küsimus: "Kas peate, muide, võimu kuritarvitamiseks seda, kui "Jüri valitsuse" ministrid kutsusid enda tarbeks välja riigi allasutusele kuuluva lennuki firmal Nordica, sundides seda ära jätma regulaarset ja planeeritud reisi Stockholmist?" Mul on tegelikult südamest kahju, et siin auväärse Riigikogu täiskogus, Riigikogu saalis loobitakse selliseid sõnu. Ma kinnitan, et ei peaminister ega ministrid ei ole ühtegi lennukit enda tarbeks välja kutsunud. Minu teada on Nordica turundus- ja kommunikatsioonijuht Toomas Uibo öelnud, et otsuse tagant suunata Stockholmist lennuk sellel õhtul Brüsselisse ei maksa otsida nn seisuslikku põhjust või valitsusliikmete telefoniõigust, mida ei olegi olemas. Mul ei ole põhjust kahelda härra Uibo sõnades, et Nordica suunas Stockholmist lennuki Brüsselisse seetõttu, et seal ootas lendu 84 inimest ja Stockholmis 19. Seega Brüsselis oli lennu ootel neli korda rohkem reisijaid kui Stockholmis.

Ma väga tänan arupärijaid selle tõsise arupärimise eest! Andsin teie küsimustele vastused ja kui teil on lisaküsimusi, siis kindlasti olen nõus nendele vastama.

15:30 Esimees Eiki Nestor

Küsimused peaministrile. Madis Milling, palun!

15:30 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud peaminister! Meile kõigile meeldib mõelda, et meiega midagi ei juhtu, aga siiski. Kas te ei arva, et ainuüksi fakt, et kogu Eesti Vabariigi valitsus *in corpore* on ühel ajahetkel ühes lennukis, on iseenesest julgeolekurisk? Meenutame siinkohal kas või Smolenskis juhtunud katastroofi Poola lennukiga.

15:30 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh selle küsimuse eest! Lühidalt vastates ütlen: jah, arvan. Aga seekord sõitsid valitsuse liikmed Brüsselisse ja tulid Brüsselist tagasi vähemalt kahe-kolme või nagu ütleb teie fraktsioonikaaslane, siis isegi nelja eri lennuga. Ei olnud sellist ohtlikku olukorda. Nagu me teame, valitsuses on 15 liiget, üks ei olnud meiega kaasas, aga 14 liiget sõitis eri lennukitega. Seda jälgiti väga tähelepanelikult, kui Riigikantselei kogu seda istungit ette valmistas. Ma mäletan, et oli küsimus, kes tuleb kohale selle päeva hommikul ja kes eelmise päeva õhtul, lõunal või hommikul. Loomulikult tuleb seda aspekti alati tähele panna, mille kohta te küsisite, see on oluline. Aga seekord seda riski polnud ei sinna sõites ega ka sealt äratulekul.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

15:31 Igor Gräzin

Hea peaminister! Ma tunnistan, et tunnen ennast palju rahulikumalt, kui tean, et minu valitsus on minu kodumaal ja asub siin territooriumil. Kuigi muidugi rahandusminister tekitab oma avaldustega ärevust kogu aeg, isegi ilma et ta siia tuleks. Aga no olgu. Siin on küsimus suveräänsusdeklaratsioonist, millele pole viidanud ei õiguskantsler ega keegi muu. Aga suveräänsusdeklaratsioon ju ometi ütleb, et Eesti Vabariik kehtib Eesti territooriumil. Kas see põhimõte, mis on ülem ka valitsuse tööreglemendist jne, enam ei kehti? Kas nüüd on siis niimoodi, et me – rahvas, valitsus, parlament ja kõik siin Eestis – oleme territoriaalsuse põhimõttest loobuma hakanud või loobume sellest? Kas see Eesti ajaloo tähtis paber on nüüd kehtetu?

15:32 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, härra küsija! Vastupidi, see on väga oluline dokument. Miks te üldse seda ohtu näete? Ärge nähke seda ohtu! Te olete – palun vabandust, et ma seda ütlen, aga minu meelest on seda armas märkida! – oma kirja, kus on teie allkiri, joonistanud ka sellise naeratava näo. Härra Gräzin, te olete minu silmis alati olnud selline tubli, positiivne, naeratav Eesti Vabariigi poliitik, Riigikogu liige. Minu meelest neid murepilvi ei ole paista hetkel kusagil. Ja ma ju meelega rõhutasin, et see, kus too valitsuse istung ikkagi toimus, on väga suure tähendusega. Minu meelest peaks see teie südame-muret kõvasti leevendama ja loodetavasti selle isegi täitsa maha võtma. Ma kordan selle uuesti üle: valitsuse istung toimus Brüsselis asuvas Eesti Vabariigi alalises esinduses Euroopa Liidu juures ja see on sarnaselt saatkondadega Eesti seaduse, Eesti jurisdiktsiooni alla kuuluv territoorium. Nii et ei ole põhjust midagi karta. Aga hea, et te seda küsisite. Minu meelest on säärane mõistev diskussioon, mis praegu toimub, väga tervendav.

15:34 Esimees Eiki Nestor

Eerik-Niiles Kross, palun!

15:34 Eerik-Niiles Kross

Lugupeetud peaminister! Minu küsimus on ajendatud kogu sellest arupärimisest. Me rääkisime siin valitsuse toimimisest väljaspool riigi territooriumi. On selge, et võib ette kujutada olukordi, kus valitsus on sunnitud tegutsema väljaspool Eesti territooriumi ja see võib olla õigusliku järjepidevuse seisukohalt väga tähtis. Ajalugu näitab, et me ei saanud sellega eelmine kord kuigi hästi hakkama. Küsimus on – nii palju, kui te saate kommenteerida –, kas valitsus on koostanud selliseid läbimõeldud stsenaariume, võib-olla isegi korraldanud õppusi selliseks puhuks, kui valitsus või osa valitsusest peab lahkuma. Kas see on mingil määral läbi mõeldud ja läbi mängitud?

15:34 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh selle küsimuse eest! Ma väga loodan, et mitte kunagi ei pea see küsimus lauale tulema – mitte kunagi! Olen nõus, et küsimus on pigem teoreetiline. Ja vastus on väga lühikene: kõik valitsused, nii palju kui mina tean, on vähemal või rohkemal määral mõelnud, et kui säärane teoreetiline olukord peaks tekkima, kuidas siis käitutakse.

15:35 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

15:35 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaminister! Meie ministrid käivad ju Brüsselis iga kuu oma nõukogus arutamas oma teemavaldkonna küsimusi. Sellega seoses on mul niisugune küsimus. Ma täielikult mõistan, et valitsus teeb väljasõiduistungeid Narvas või Valgas või Pärnus või miks mitte ka mõnes väiksemas kohas. See on mõisteta – valitsus näitab ennast meie inimestele ja näeb, mis toimub kohapeal. Mis konkreetselt oli ikkagi see põhjus, et valitsus pidi sõitma istungit pidama Brüsselisse? Kas sel oli mingi sümbolne tähendus, oli sellel mingi praktiline tagamõte või oli see lihtsalt diplomaatiline turism? Kas te võiks selgitada?

15:36 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma loomulikult selgitan teile. Kõigepealt see, millest te alustasite: et valitsus võib oma istungeid pidada Eesti eri kohtades. Mina arvan, et see on väga mõistlik ja et seda kommet tuleb igal juhul hoida. Euroopa Liidu eesistumise ajal aga kehtivad teatud mängureeglid. See riik, kes saab Euroopa Liidu eesistujaks, kohtub ühel hetkel Euroopa Komisjoniga. Härra Gräzin väga värvikalt kirjeldas seda. Ma kindlasti ei ole – muidugi kui valitsuse nimel üldse võib niimoodi Riigikogu liikmele öelda – kogu selle kirjeldusega nõus, aga see kirjeldus siin anti. Aga selle puhul peeti tegelikult silmas mitut asja. Peamine oli see, et oli Vabariigi Valitsuse kohtumine Euroopa Komisjoni liikmetega, ülevaate andmine meie ettevalmistuse seisust. Maikuu alguses sai ju rääkida, mis seisus Eesti ettevalmistus eesistumiseks on. Seal oli päris palju kahepoolseid kohtumisi ministrite ja vastava valdkonna esindajatega komisjonis. Lisaks andsid mõningad valitsusliikmed pressikonverentsi ja toimus ka Vabariigi Valitsuse istung. Aga peamine oli kohtumine komisjoniga. Siin üks küsija ütles, et miks nad siis siia ei tule. Nad tulevad ka siia ja asjaomane kohtumine tegelikult toimus ka Eestis. See oli juunikuu lõpus vahetult enne meie eesistumise algust. Säärane on tava, reeglistik, mis on eesistumisega seotud.

15:38 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

15:38 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Te pareerisite kõik arupärijate küsimused ja kahtlused, et valitsuse tööistungeid justkui ei või pidada väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi. Kas Vabariigi Valitsus plaanib veel mõne tööistungi väljaspool Eesti territooriumi pidada? Ma ei mõtle just Brüsselit, äkki on teil mõni muu vahva idee?

15:38 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Praegu ei ole laual ühtegi tõsist ideed, kus kohas väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi võiks istungi pidada. Kui me aga natuke mõtleme oma riigi 100 aasta juubelile, siis vahest võiks see olla kuidagi kogu Baltikumi või Soomega seotud. Soome ju peab oma 100 aasta juubelit tänavu. Aga jah, konkreetseid ideid, kuhu riiki võiks Vabariigi Valitsus minna istungit pidama, laual ei ole. Samas ma arvan, et valitsus võtab 2018. aastal, kui eesistumine on läbi, tõsise sihi pidada üks istung Stenbocki majast väljaspool, aga Eesti Vabariigi territooriumil. Ja ma ei pea Eesti Vabariigi territooriumi all silmas mõnda meie saatkonda või muud Eesti esindust, vaid meie riigi 45 000 ruutkilomeetrit. Seda mõtet võiks kaaluda tõsiselt.

15:39 Esimees Eiki Nestor

Rohkem Riigikogu liikmetel küsimusi ei ole. Aitäh, peaminister! Avan läbirääkimised. Igor Gräzin arupärijate nimel, palun!

15:39 Igor Gräzin

Aitäh vastuste eest! Nii mõnigi asi sai selgemaks ja minu arvates on väga hea, et me selle läbi rääkisime. Tahan aga ühe asja ära täpsustada. See oli küsimus, mis tekitas peaministris piinlikkust. Pean silmas küsimust, et lennuk kutsuti välja ja kas see oli hea või ei olnud, et riigi lennukit kasutati jne. Ma tahan kinnitada, et mulle ei tulnud niisugune mõte pähegi. See idee, et valitsus vilistab lennuki kohale, pärineb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asestantslerilt, kellele ma helistasin hoopis teises küsimuses. Nimelt, lennumarsruudi muutmine. Mind huvitas tegelikult see, kas Stockholmi ja Brüsseli lennukil on meestel kaasas omavahel põkkuvad Jeppeseni maandumiskaardid. Me kõik teame seda, et Jeppesen on niisugune suur väikeste ruudukestega ja sellele korrespondeerub NOTAM. Kuna Brüssel teatavasti ei ole Stockholmi varulennuväli, siis mind kui kodanikku huvitas, kas valitsus oli allutatud suuremale lennuriskile. Mind huvitas, kas see oli varulennuväljana ette nähtud. Ja nüüd selle asemel, et öelda, mis ma nädal aega hiljem Rein Porro käest teada sain – nimelt et neil ongi nüüd palju suuremate mastaapidega Jeppeseni kaardid peal –, selle asemel, et mulle seda öelda, asestantsler ütles: "Sinu arvamus, et siin on tegemist valitsuse korrupsiooniga ja nii edasi, ei vasta tõele." Minule ei oleks selline asi pähegi tulnud, aga see oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi aseantsleri esimene reaktsioon, et see on hõre koht. Nii et idee pärineb minult.

15:41 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:41 Mihhail Stalnuhhin

Härta esimees! Lugupeetud peaminister! Kolleegid! Ma olen väga kuulekas abikaasa ja naine ütleb mulle pidevalt, et ära ole kuri, ära käi seal kedagi söimamas. Naerata ja räägi ilusaid asju! Ainult seepärast ma siia tulingi. Ei ole suur kunst ära tõendada, et kaks korda kaks on viis – ma mõnikord võin teile näidata, see on triviaalne ülesanne. Aga väita, et kui loomaaias on remont ja remondi ajaks ilves pannakse kuskile *volière*'i, millele on kirjutatud "Jääkaru", siis sellest ajast alates ta ei ole enam ilves, ta on teadmata kes, sest jääkaru ta ei ole kohe kindlasti – see on ikka väga kõrge lend. Või kui üritatakse ära tõendada, et kui ma panen külmkapi koridori, kui ta ei seisa köögis, siis muutub ta riidekapiks ega ole kõlvuline selleks, et seal hoida toiduaineid, või et kui Rootsist toodetud Volvoga sõita Saksamaale, siis momentaanselt muutub see Opeliks – see on suur kunst, see lõhnab Nobeli preemia järele! Ma küll ei tea, millises teadusharus, tõenäoliselt meditsiinis, aga noh, minu õnnitlused ja komplimendid! Ja mis puudutab seda, kas üldiselt on selline reis turvaline või ei ole, siis kui purjus valitsusliige, näiteks kaitseminister, ei roni lendureid õpetama, kuidas nad peavad lendama ja kus nad peavad maanduma, siis on kõik täiesti ohutu. Võrdlus selle lennuga, mis kunagi Smolenski lähedal kurvalt lõppes, ei ole sugugi korrektne.

Aga igal juhul ma ei ole nõus nende kolleegidega, kes mulle veel nädal tagasi ütlesid selle arupärimise kohta, et kui isasel kassil pole midagi teha, siis ta ... No see jääb nende südametunnistusele, mida nad veel ütlesid. Ma ei hakka seda edasi rääkima, mida ta teeb, kui tal pole midagi teha. Mina sellega nõus ei ole. See on politoloogias väga uudne, väga värske mõte, mida annaks arendada. Jõudu tööle, kolleeg Igor Gräzin ja kõik, kes te koos temaga sellele arupärimisele oma allkirja andsite! Aitäh!

15:44 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimise soovi. Peaministril samuti mitte. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. 15:44 Arupärimine Team Estonia ja Eesti välismajanduspoliitika kursi kohta (nr 363)

15:44 Esimees Eiki Nestor

Arupärimine, mille on esitanud Eerik-Niiles Kross, Taavi Rõivas, Kalle Laanet, Hanno Pevkur, Urmas Kruuse, Maris Lauri ja Liina Kersna. Arupärijate nimel Eerik-Niiles Kross, palun!

15:44 Eerik-Niiles Kross

Hea esimees! Lugupeetud peaminister! Arupärimise on esitanud seitse reformierakondlasest Riigikogu liiget. Me esitasime selle, kui ma ei eksi, juba enne seda, kui valitsus sellel kuulsal istungil Brüsselis käis. Nii et päris palju aega on mööda läinud ja vahepeal on võib-olla ka ühte-teist juhtunud. Arupärimise me pealkirjastasime niimoodi: "Team Estoniast ja Eesti välismajanduspoliitika kursist". Selles on esitatud mitu kas-küsimust. Nii et peaminister võib loomulikult vastata väga lihtsalt ei või jaa, aga tegelikult on meie lootus saada pigem vastuseid selle kohta, mida valitsus on teinud, mitte selle kohta, mida ta ei ole teinud, sest seda, mida ta ei ole teinud, me teame ise ka.

Nüüd konkreetsemalt. 16. juulil 2015 kiitis eelmine valitsus heaks Välisministeeriumi ettepaneku luua nn Eesti võrgustik, mille eesmärk oli sõnastatud nõnda: "Ekspordi hoogustamiseks ja investeeringute toomiseks Eestisse arendatakse välja globaalne Eesti võrgustik, millesse kuuluvad Eesti välisesindused, aukonsulid-ärisaadikud, välismaal elavad ja töötavad kaasmaalased, Eesti sõbrad ja nende ühendused." Samamoodi kiitis valitsus 10. detsembril 2015 heaks välismajandust toetava koostööplatvormi, nn Team Estonia kontseptsiooni, mille eesmärk oli senisest enam toetada Eesti ettevõtete uutele turgudele sisenemist ning välisinvesteeringute Eestisse meelitamist. Team Estonia loomine oli eesmärgina kirjas ka eelmises koalitsioonilepingus.

Kehtivas koalitsioonilepingus Team Estonia ideed ei ole, vähemasti ei ole seda selles versioonis, mis on internetis saadaval. Eesti võrgustikku Välisministeerium ei arenda. Lisaks on valitsus saatnud laiali ka eelmise valitsuse loodud majanduskasvu töörühma, mida juhtis Erkki Raasuke.

Küll rääkis Team Estoniast majanduskomisjoni esimees ettevõtjate ja poliitikute visiidil Moskvast, kus ta ütles, et see siin nüüd ongi Team Estonia – poliitikud ja ettevõtjad koos. Vahepeal on ka riigiettevõtte EVR Cargo hakanud ajama raudteeäri Venemaal ning Eesti on meie loodud ja Venemaal registreeritud firmasse investeerinud, mistõttu me peaksime hakkama vähemasti makse Venemaale maksma. Sellised suundumused on näha. Vahepeal on meil olnud au kuulata Riigikogu saalis inimarengu aruannet.

Põhiprobleemina räägiti siis just sellest, et üks Eesti strateegilisi ülesandeid on hõlmata väga suurt arvu välismaal elavaid kaasmaalasi ja proovida neid Eestisse tagasi tuua. Neid on praegu läänes üle 200 000. Kõik need initsiatiivid, mis kuidagimoodi kaasavad neid Eesti võrgustikesse, Team Estoniasse jne, on ilmselgelt Eesti strateegilistes huvides.

Nii et meid huvitab põhiliselt see, miks valitsus on nendest eelmise valitsuse initsiatiividest loobunud. Kui valitsus on need lihtsalt ümber nimetanud ja jätkab seda tegevust, on tore, aga tahaks põhiliselt kuulda seda, mida valitsus teeb, mitte seda, mida ta ei tee. Aitäh!

15:48 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

15:48 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad, ma tänan arupärimise eest! Kui lubate, siis ma teen sissejuhatuseks paar remarki. Arupärimises räägitakse sellest, et Vabariigi Valitsus on saatnud laiali Taavi Rõivase valitsuse loodud majanduskasvu töörühma, mida juhtis Erkki Raasuke. Seda mainis siin Riigikogu kõnetoolis ka arupärijate esindaja. See ei vasta tõele. Kui üks töörühm on oma töö ära lõpetanud ja lõppraporti esitanud, siis on mingi etapp läbi saanud ning sellest tööst, sellest analüüsist, sellest ülevaatest on võetud õppust, on saadud sisendit edasiseks tööks ja järgmisteks sammudeks. Minu meelest on vaja praegu ära öelda, et seda töörühma ei saadetud laiali.

Nüüd paar üldist sõna Team Estonia kohta. Pärast seda, kui mul oli au asuda sellele ametikohale, kus ma nüüd olen, olen ma pidanud, ma arvan, kaks-kolm nõupidamist Team Estonia teemal ja sellel teemal, milline ta peaks olema ja kas tal on olemas mingisugust, ma ei tea, ülesehitust või midagi sellist. Tuleb tunnistada, et inimesed mõttestavad Team Estoniat väga-väga erinevalt. Teie tööte siin ühe näite, majanduskomisjoni arusaama, aga Team Estoniat mõttestavad mõned inimesed täiesti erinevalt. Ma tahan siin Riigikogu kõnetoolis kindlasti tunnustada Liisa Oviiri, kes oli üks esimesi Riigikogu liikmeid, kes tuli minu juurde küsimusega, kuidas selle teemaga edasi minna. Need olid sissejuhatuseks mõned sellised üldmärkused, mis ma soovisin teha. Nüüd ma lähen vastuste juurde.

10. mail 2017 esitati arupärimine Team Estonia ja Eesti välismajanduspoliitika kursi kohta. Selle esitasid härra Kross, härra Rõivas, proua Lauri, härra Laanet, härra Kruuse ja proua Kersna. Ma alustan, kui lubate, sellele arupärimisele vastamist tausta pisut laiema kirjeldusega ja siis vastan teie küsimustele. Eesti majanduse käekäik sõltub olulisel määral Eesti edust välisurgudel ning kindlasti meie edukusest ekspordivõimekuse realiseerimisel ja välismaiste investeeringute siia meelitamisel. Eesti majanduse väiksus sunnib meid olema maailmale võimalikult avatud. Jätkuvaks kasvamiseks peab Eesti ekspordima kaupu ja teenuseid, millel on suurem lisandväärtus kui seni eksporditud kaupadel. Eesti eksport on õnneks saavutamas taas mõningast kasvu, kuivõrd meie peamised eksporditurud taastuvad kümnenditagusest kriisist. Samas pole ekspordi lisandväärtuses hüppelist paranemist toimunud, seetõttu on oluline jälgida meie konkurentsivõimet. Konkurentsivõime parandamiseks peame suurendama kindlasti investeeringuid kapitali- ja intellektuaalomandimahukatesse ettevõtmistesse. Eesti väiksus sunnib meid tegema valikuid ja spetsialiseeruma piisava kompetentsusega valdkondadele, et olla rahvusvahelisel turul võimalikult konkurentsivõimelised. Samuti on vaja suurendada investeeringuid tootearendusse, sh teadus- ja arendustegevusse. Lubage, ma rõhutan seda veel korra: kindlasti ka teadus- ja arendustegevusse. Riik saab siinkohal olla toetavaks jõuks. Võime luua täiendavat lisandväärtust tagab Eestile kiire ja jätkusuuliku majanduskasvu. Selleks on majanduses vaja tugevat investeeringute taset. Majanduskasvule annab lisaimpulsu võime edukalt hõlmata erinevaid eksporditurge ja meelitada siia täiendavalt väliskapitali.

Kasvustrateegia aastani 2020 seab eesmärgiks, et Eesti eksport ja eksporditööde arv kasvab, kuid vaadake tõe näkku. Me oleme maha jäämas kasvustrateegias seatud eesmärkidest. Neist olulisim on suurendada tootlikkust töötaja kohta 80%-ni Euroopa Liidu keskmisest. Selle eesmärgi saavutamisel on väga oluline roll ekspordivõimekuse suurendamisel. Eesti ekspordivate ettevõtete võimekuse kasvatamiseks on riigil mitmesuguseid programme, mida finantseeritakse nii Euroopa Liidu tõukefondidest kui ka riigieelarve vahenditest. Kuid riigi tugi ja turundustöö ekspordi sihturgudel võiks olla palju tõhusam. Seda viimast puudust peavad ekspordivad ettevõtted ise üheks suurimaks ekspordi kasvu takistuseks. Eesti ekspordivõimekuse suurendamiseks ja välisinvesteeringute siia meelitamiseks on vaja ajakohastada Eesti äridiplomaatia tugistruktuure ja korraldust. Ärihuvide edendamiseks välisurgudel tuleb suurendada eri organisatsioonide koostööd. Selleks ei ole vaja teha senisest rohkem, vaid, ma arvan, senisest sihitumat ja järjepidevamat tööd. Eesti majandus on jõudnud arenguetappi, kus tööstussektor vajab kapitali- ja teadusmahukaid investeeringuid, sest tööjõu hinna kiire kasvu tõttu ei ole Eesti tööjõumahukas tootmises enam rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Kokkuvõtet tehes ütlen, et eelkirjeldatu saavutamiseks käivitatakse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi kohaselt välismajanduse arendamise koordinatsioonikogu ning ettevõtlus- ja infotehnoloogiainister on välja töötamas äridiplomaatia tõhustamise strateegiat. See on see, mida küsijad Team Estonia all ilmselt silmas pidasid.

Läheme nüüd küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Kas Team Estonia all tuleb Teie valitsuse ajal mõista Vabariigi Valitsuse meeskonda majandussuhete arendamiseks Venemaaga?" Kindlasti selles küsimuses mingit iroonilist alatoonit ei ole, on minu esimene kommentaar. Kuid pean tunnistama, et minu arvates on küsimuse sellises sõnastuses tegelikult päris tugevasti asjatut irooniat. Lubage, et ma vastan pisut teise nurga alt. Mõni nädal tagasi tulid ma töövisiidil Ameerika Ühendriikidest, kus minuga oli kaasas ka Eesti äridelegatsioon. See oli huvitav ja tõine visiit, kus me kohtusime mitme ettevõtte ning teadus- ja õppeasutuse esindajatega. Kindlasti andis see visiit mulle kindla veendumuse, et meie ettevõtjad võiksid palju rohkem sealsele turule ekspordida. Samuti olen veendunud, et selliseid välisurgusid, kuhu Eesti ettevõtted võiksid enam ekspordida, on veelgi. Teie nimetatud Team Estonia peab ühtviisi tegelema, ma arvan, kõikide turgudega, kuhu meil on võimekust tulemusrikkalt ekspordida. Eksport on olnud Eesti majandusedu aluseks ja väikesel avatud majandusel ei ole võimalik teistmoodi kasvada kui ekspordi abil. Teine küsimus: "Kas Team Estonia arendamisest selle esialgsete eesmärkidega on loobutud? Kui on loobutud, siis miks?" Eesti ettevõtete ekspordi suurendamisele kaasaaitamine ning uute investeeringute soodustamine on osa Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi prioriteetidest. Me moodustasime kevadel Vabariigi Valitsuse liikmetest koosneva majandusarengu valitsuskomisjoni. Seda komisjoni juhivad peaminister ning selle liikmeteks on ettevõtlus- ja infotehnoloogiainister, haridus- ja teadusminister, justiitsminister, majandus- ja taristuminister, rahandusminister, tervise- ja tööminister ning loomulikult välisminister. See on formaat, milles me majanduskasvuga seotud küsimusi käsitleme. Praeguseks on toimunud üks kohtumine ning septembri lõpus leiab aset järgmine. Eesistumise tõttu on, tuleb tunnistada, mõnikord võib-olla natuke raske aega leida, aga kindlasti me saame sellest üle ja komisjoni

töö on hoogu kogumas. Üks olulisi aspekte on see, et välismajanduse arendamise koordinatsioonikogu on aruandluskohustuslane majandusarengu valitsuskomisjoni ees. See tähendab seda, et koordinatsioonikogu esindajad hakkavad regulaarselt käima majandusarengu komisjonis ülevaateid andmas ja rääkimas meie sammudest, olgu need siis edusammud või arengutakistused. Tähtis on töö niimoodi korraldada, et välismajanduse arendamise koordinatsioonikogu esindajal oleks vajaduse korral võimalus teha tõhusat koostööd kõrgeima otsustustasandiga valitsustasandil. See link on kahjuks siia puudunud ja tõhusat koordinatsiooni takistanud. Olgu mainitud, et peale välisinvesteeringute soodustamise rakendatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel suurinvestori toetusmeedet, seda koostöös Maaeluministeeriumi ja Välisministeeriumi ning Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ja EAS-iga. Ühiselt planeeritakse välisvisiite ja üritusi, et tagada ettevõtjatele ekspordi suurendamiseks parim tugi.

Kolmas küsimus: "Kas Eesti võrgustiku arendamisest on loobutud ja miks?" Ka sellest ei ole loobutud. Globaalsete eestlaste võrgustiku programmi rakendab EAS, mille koduleheküljelt võite leida kogu vajaliku info selle kohta.

Neljas küsimus: "Kas Eesti ettevõtluse ja ekspordivõimekuse arendamise initsiatiividest loobumine kujutabki endast Teie poolt lubatud seisaku ületamist?" Täna loomulikult selle sisulise küsimuse eest! Ettevõtluse ja ekspordivõimekuse arendamise initsiatiividest pole samuti loobutud. Eesti majandus kasvas selle aasta esimesel poolaastal tublisti. See kasv oli oluliselt kiirem kui see, mida me nägime varasematel aastatel. See kasv on ületanud, olgem ausad, meie kõigi võib-olla kõige optimistlikumad ootused. Kindlasti ei saa Eesti majandusseisu ja majanduskasvu numbreid vaadates kuidagi öelda, nagu see oleks seisak. Üle mitme aasta me näeme, et Eesti tootlikkus on taas tõusuteel ja investeeringud on suurenenud, mis on kindlasti positiivne areng. Kordan veel üle valitsuse mõned konkreetsed initsiatiivid ja meetmed, mida riik on ette võtnud ja püüdnud ette võtta, et võimalikult palju meie majandust toetada. Ärge saage, auväärt arupärijad ja Riigikogu liikmed, sellest aru selliselt, nagu ma kirjutaksin majanduskasvu ühe valitsuse või ministri või peaministri arvele. Mitte mingil juhul! See on olnud Eesti ettevõtete ja Eesti inimeste töö ja kindlasti mitmete Riigikogude, valitsuste ja valitsusliikmete töö. Aga millised on need asjad, mille abil on valitsuse arvates praegu võimalik Eesti majandust toetada? Esiteks, ettevõtluskonto, mille eesmärk on luua lihtsam ja soodsama maksumääraga ettevõtlusvorm, mis võimaldab ühtegi aruannet esitamata ettevõtlusega tegelda. Teiseks, ja see on kindlasti väga oluline, bürokraatia vähendamine, eeskätt suhtluses riigiga. Oleme loonud võimaluse automatiseerida palga- ja tööjõuaruandlust. Andmed saab edastada otse raamatupidamistarkvaras. Kolmandaks, igal aastal jaotatava kasumi tulumaks langeb 14%-le ja madalama määraga maksustatakse eelneva kolme aasta keskmine Eestis maksustatav jaotatud kasumi summa. Neljandaks, väiksemad ettevõtted vabanevad käibemaksud kohustusest. Ettevõtted, kelle aastakäive ei ületa 40 000 eurot, ei pea edaspidi käibemaksu maksma. Seni oli see piirmäär 16 000 eurot. Viiendaks, võimaldame tööandjale investeerida töötajate tervisesse. Tööandja tehtud kulutusi töötaja tervise edendamiseks kuni 100 euro eest kvartalis ei loeta edaspidi erisoodustuseks. Kuuendaks, töötajate majutus ja transport ei ole enam erisoodustuse all. Tööandja võib katta kaugemal elavate töötajate majutus- ja transpordikulutusi maksuvabalt, kui see on ettevõttele vajalik. Seitsmendaks, leevendame osalusoptioonide maksustamist. Kaheksandaks, teeme majanduskeskkonda parendavaid investeeringuid, olgu need siis investeeringud teedesse, raudteesse või kiiremasse internetiühendusse. Enamgi veel, kindlasti teeb meie inimestele ja ettevõtjatele rõõmu ka see, et me muutsime ära eelmise valitsuse otsuse tõsta käesoleval aastal majutusasutuste käibemaksu, aga ka 2018. aastaks plaanitud diislikütuse, eriotstarbelise diislikütuse ja kerge kütteõli aktsiisi tõusu. Ma tänan!

16:03 Esimees Eiki Nestor

Küsimused peaministrile. Andres Ammas, palun!

16:03 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Minu küsimus ei tulene niivõrd arupärimise tekstist, kui võrd teie enese tehtud sissejuhatusest. Mind hakkas huvitama, mida te selle Erkki Raasukese töö lõpetanud rühma järeldest siis kõige tähtsamaks ja olulisemaks peate ning mida te sellest kõige rohkem olete õppinud. Ma ei eelda aruannet, aga öelge mõni asi, mis teile selle töö rühma järeldest kõige rohkem südamesse on jäänud.

16:04 Peaminister Jüri Ratas

Selge on ju see, et sellistes aruannetes me näeme seda, mida ettevõtjad on väga tugevalt öelnud. Näiteks võib tuua bürokraatia vähendamise. Tootlikkuse kasv, nagu ma ütlesin, on kindlasti sisend ka nüüd loodud majandusarengu komisjonile. Midagi ei ole teha, kui mingi asi elus lõpeb, siis ei saa selle aega kunstlikult pikendada hakata. Minu teada kuulusid sinna töörühma kümned väga lugupeetud inimesed. See, et Taavi Rõivas omal ajal pidas seda vajalikuks, ma arvan, oli väga õige. Kindlasti andis see sisendit järgmiste otsuste, järgmiste analüüside, järgmiste sammude tegemiseks. Teadus- ja Arendusnõukogul on sealt kindlasti päris palju üle võtta, ka ekspordiaspektis on sealt väga palju võtta, nii et ühte-kahte asja välja tuua on raske. Ma saan aru, et Eesti inimesed tahavad alati teada, mis need üks-kaks-kolm sammu on, aga minu meelest ei ole see töö kindlasti vett vedama läinud või mööda külge maha jooksnud, vastupidi, aga sellest tuleb edasi minna.

16:05 Esimees Eiki Nestor

Eerik-Niiles Kross, palun! Ma palun vabandust, aga midagi on nüüd kehvasti. Rahvasaadik Kruuse, olge kena, võtke korra oma pea ... Rahvasaadikutel tuli põleb, aga minul on siin väga keeruline küsimusi kuulda.

16:05 Eerik-Niiles Kross

Ei kuule või?

16:05 Esimees Eiki Nestor

Ei kuule jah, mikrofon nagu ei töötaks. Palun nüüd!

16:05 Eerik-Niiles Kross

Ma tahaks siis 30 sekundit lisaega. Mis puudutab Erkki Raasukese töörühma kas laialisaatmist või selle tegevuse lõpetamist või nende teenetest loobumist, siis see on muidugi semantiline küsimus. Ma vaatasin üle, et tollased lehed kajastasid seda ühtlaselt kui töörühma laialisaatmist, aga ma aktsepteerin seda, et see töörühm asendati ministrite töörühmaga. Niimoodi oli kirjas tollases valitsuse pressiteates, et Erkki Raasukese töörühma asemele loodi ministrite töörühm, mida juhib peaminister. Ma tahan tulla globaalse Eesti võrgustiku juurde. Te ütlesite, et see kõik töötab, sellega tegeleb EAS ja seda võib EAS-i kodulehelt vaadata. 16. juulil oli valitsuskabinetis arutelu, kus kiideti heaks globaalse Eesti võrgustiku kontseptsioon. Seal on seda vaadatud ikkagi märksa laiemalt kui EAS-i valdkondi, seal on olemas kultuurivaldkond, poliitikavaldkond, meediavaldkond, äridiplomaatia. See ülesanne on antud Välisministeeriumile. Kas seda tuleb mõista ikkagi nii, et mingi osa sellest on Välisministeeriumist läinud üle EAS-i ja ülejäänud asjadega ei tegelda? Või mis on sellest täpsemalt saanud?

16:07 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma alustan sellest, et ma ei tea, kas teil on soov meelega ühiskonnale desinformatsiooni anda. Ma veel kord ütlen, et kui mingi töö on lõpetatud, siis ei saadeta midagi laiali, kellegi teenetest ei loobuta, vaid see töö võetakse aluseks järgmiste sammude tegemisel. Härra Kross, mul on olnud umbes kümme kuud võimalus kuuluda Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni. Ma üsna sageli aasta alguses ja keskel (pigem aasta alguses) leidsin end mõttelt, kas sellise ülesehituse või struktuuriga töörühma või valitsuskomisjoni ei oleks vaja just majandusvaldkonnas, majandusarengu valdkonnas. Ma rääkisin siin koordineerimisest. Me võime kõik, kui me oleme ministrid või peaministrid, öelda, et koordineerimisega on kõik väga hästi, kõik toimib laitmatult. Me näeme aga riigis, et kindlasti saaks teha paremini. Üks asi on see instantside, ministeeriumide vaheline koordineerimine, et kõik oleksid ühes informatsioonis ja tegutsesid ühe eesmärgi nimel. Teiseks, ma tulen korra veel Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni juurde tagasi. See ei ole komisjon, mis tuleb kokku kord kahe nädala tagant ja siis mõeldakse, mida otsustatakse. Selles komisjonis töötavad inimesed kogu aeg, Riigikantselei valmistab materjali ette, koordineerib tööd instantside, ministeeriumide vahel. Minu meelest oli selline asi puudu. Mul on siiralt hea meel, et valitsus otsustas kevadel, et me moodustame valitsusliikmetest koosneva majandusarengu komisjoni. Seda ei moodustatud mitte ainult selleks, et koos käia, vaid ka selleks, et seda komisjoni toetav ametkond reaalselt, iga päev teeks tööd selle nimel, et tuua neid probleeme lauale ja ühisosa leida. Nagu ma ütlesin, see töö on hoogu kogumas ja mina usun sellesse siiralt. Nii et see paralleel, et

olid ettevõtjad ja nüüd on ministrid, on õhust võetud. Siin pole isegi mingit võrdusmärki minu arvates olemas. Seda ühelt poolt.

Teiselt poolt on kogu sellel temaatikal ja ka kabinetinõupidamise arutelul olnud loomulikult ju see suund, et mida rohkem me suudame anda ministrite kabineti ja ministeeriumi poolt tuge, seda parem. Tihtilugu mulle tundub, et need majandusteemad on kuidagi kõrvale jäänud. Ma ei tea, kas on olnud ajapuudus või soovimatus, aga on arvatud, et sellega tegeleb EAS ja sellega tegeleb mingi teine majandusinstants, näiteks nagu kunagi arengufond. Ei ole nii! Seetõttu ma arvan, et seesama majandusarengu komisjon, kus tõesti valitsuse mõttes saab kõige kõrgemal tasemel anda väga tugevasti oma toe selle eesmärgi saavutamiseks, on oluline.

16:11 Esimees Eiki Nestor

Anne Sulling, palun!

16:11 Anne Sulling

Hea eesistuja! Hea peaminister! Võib-olla on kriitika põhjus selles, et avalikkus lihtsalt ei tea seda kõike. Ma küsingi seetõttu, millised on olnud teie valitsuse kõige suuremad edulood meie ettevõtete välisurgudele aitamisel.

16:11 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Sellisele küsimusele vastates on alati see oht, et peaminister hakkab esitama majanduskasvu selle valitsuse eduloona. See oli ka põhjus, miks ma ütlesin teile, et ärge saage valesti aru, sest ma arvan, et kõik valitsused, ministeeriumid ja Riigikogud on teinud päris palju selleks, et meie majanduskasv oleks üle 2%. Ma arvan, et me peame ära fokuseerima, et minister või valitsusliige, sh peaminister, peab tegema kõik selleks, et aidata meie ettevõtteid rahvusvahelistel turgudel. See on üks peaministri funktsioone. Ma ei toonud niisama sisse oma visiiti Ameerika Ühendriikidesse. Mul oli Indiana osariigis kohtumine konkreetselt Eesti ja Ameerika Ühendriikide ettevõtjaga ning väga paljude ettevõtjatega näiteks San Franciscos ja Los Angeleses. See on üks võimalusi, kuidas me saame asjale natuke kaasa aidata. Teiseks, me ei nimetanud seda komisjoni niisama majandusarengu valitsuskomisjoniks. Probleem on selles, kuidas me suudame oma lugu rääkida ja oma ettevõtteid toetada Eestist väljaspool, kuidas me suudame oma ettevõtete ekspordi toetada. Praegune valitsus on võtnud ette väga konkreetsed sammud, et Eesti majanduse ja Eesti ettevõtluse arengule kaasa aidata. Arupärimisele vastates ma rääkisin teile teadus- ja arendustegevusest, ma rääkisin konkreetsetest sammudest, mida valitsus on teinud, et Eesti ettevõtte lööks rahvusvahelistel turgudel läbi ja oleks seal edukas, olgu siis tegemist mikrotasandi ettevõttega või mõne suurema ettevõttega.

16:13 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

16:13 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Hea ettekandja! Te oma kõnes märkisite, et Eesti majandusel läheb hästi sellepärast, et meie välispartneritel läheb hästi. Kuigi te nimetasite arupärimise algteksti ka ironiliseks, küsin ma, millist kasu te loodate Eesti riigiettevõtetest, kes Venemaale investeerivad. Te teate, et see turg on väga poliitiline ja et te riskite maksumaksja rahaga. Millises valguses see paistab Euroopa Liidu poolt vaadatuna, kui pidevalt on kõne all teatud sanktsioonid Vene riigi vastu?

16:14 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt nende sanktsioonide kohta. Te teate väga hästi, et Eesti valitsused, sh praegune valitsus, on seisukohal, et me oleme igal juhul sanktsioonipoliitika toetaja Euroopa Liidus. Sellega ei maksa minu meelest hirmutada. Mis on selle valitsuse eesmärk? Selle valitsuse eesmärk on kindlasti see, et me näeksime majanduskasvu mitte ainult kvartali või kahe kvartali jooksul, vaid et see oleks jätkusuutlik. Ma arvan, et valitsus peab kindlasti tegutsema selle nimel, et majanduskasv oleks võimalikult Eesti ettevõtteid, Eesti ühiskonda, Eesti leibkondi ja Eesti inimesi kaasav. Ma arvan, et majanduskasv peab jõudma iga Eesti inimeseni. Ühiskondliku ebavõrdsuse vähendamiseks, mis siin salata, tuleb tagada õiglasem palk ja sissetulek nendele inimestele, kes iga päev tööd teevad, tuleb

tagada väarikam pension, aga ka toetused abivajajatele. Ma arvan, et tugev majandus koos valitsuse algatatud maksuvaba tulu suurendamise, pensionireformi ja tervishoiureformiga on üks osa selle olulistest eeldustest.

16:16 Esimees Eiki Nestor

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

16:16 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud peaminister! Me pärime teilt täna aru Eesti välismajanduspoliitika kursi kohta. Ma jätkan eelmise küsija algatatud teemat. Mõni aeg tagasi sai avalikuks, et Eesti riigiettevõtte, mille üldkoosolekuks on teie valitsuse liige, läheb väga suure, 35 miljoni euro suuruse investeeringuga appi Venemaale. Ta läheb appi sektorisse, mis on selles riigis poliitikaga läbi põimunud. Jutt on vaguniärist, mida Eesti riigiettevõtte Venemaale ajama läheb. Te rääkisite oma vastuses praegu, et välismajanduses on vaja teha senisest sihitumalt järjepidevat tööd. Kindlasti on seda vaja, aga suund on ka oluline. Meil on riigis olemas asjaomased institutsioonid, kelle ülesanne ja roll on hinnata riske ja ohte ning teada nende riikide tausta, mille julgeolekupoliitiline suund ei ole Eesti jaoks kindlasti sõbralik. Kas selle otsuse tegemisel, mis puudutab nii suure investeeringu tegemist Eesti riigiettevõtte poolt, nende institutsioonidega konsulteeriti? Mis hinnangu nad andsid? Kui ei konsulteeritud, siis miks? Kui konsulteeriti, siis kas nad tõesti ...

16:17 Esimees Eiki Nestor

Aitäh!

16:17 Keit Pentus-Rosimannus

... andsid oma soovitusel see investeering teha?

16:17 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma olen kindel, et kui Riigikogu liige küsib nende institutsioonide ja asutuste hinnangut või analüüsi, siis need asutused selle annavad. Ma olen üsna veendunud, et minister, kes on selle ettevõtte üldkoosolek, on kõiki riske väga põhjalikult kaalunud.

16:17 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:17 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Te nimetasite õigesti, et Eesti vajab rohkem sihitud äridiplomaatiat, eriti tänases maailmas ja võib-olla vajas ta seda ka varasemal perioodil. Millised on teie valitsuse arvates välispoliitiliselt kõige olulisemad sihtriigid? Kas Soome on nende hulgast välja kukkunud? Ma pean silmas just EAS-i otsust oma esindatust Soomes tunduvalt vähendada.

16:18 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Eks see oli ka üks põhjusi, miks valitsus pidas oluliseks välisest tugevdamist. Selle valitsuse töö alguses oli näha, et see on see koht, kus riik peab rohkem panustama. Mul on väga hea meel, et riik on siia nüüd rohkem reaalselt rahalist ressursi panustanud. Kindlasti ei ole seda tehtud piisavalt, aga samm selles suunas on tehtud. Soome on Eesti oluline partner, oluline ekspordipartner, ta on üldse väga oluline partner majandussuhetes. Minu arvates ei ole Soome kuhugi maha kukkunud. Kui meie turismisektor ja ettevõtetus on igapäevaselt nii tugevalt seotud, siis ma ei kujuta ette, kuidas saaks Soome laualt maha kukkuda. Ta ei saa maha kukkuda.

16:19 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

16:19 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Austatud peaminister! Te ühes varasemas vastuses mainisite suurinvestorite toetust, mille te järgmise aasta eelarvesse olete kirjutanud. Eelmisel nädalal sai valitsus eelarve valmis. Mis summa siis eelarves sellel suurinvestori toetuse real on? Ma loodan, et seal ei ole lihtsalt mingi väike raha, vaid ikkagi 10, 20 või 30 miljonit, mis aitaks seda asja ajada. Kergitage natuke saladuskatet eelmisel nädalal valitsuses kinnitatud eelarvelt. Milline summa on suurinvestori toetuse real?

16:19 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, Aivar Sõerd! Ma saan aru, et te tahate valitsuses töötades saadud pikaajalise kogemuse abil ja seda valdkonda hästi tundes mind lõksu meelitada. Valitsus on tõesti oma eelarvenõupidamistel eelarvet arutanud, nagu ikka on olnud. Aga te ütlesite, et valitsus kinnitas eelarve. Ei, valitsus ei kinnitanud seda. Valitsus teeb kõik, et Riigikogu saaks võimalikult hea eelarve, mis viib edasi Eesti elu ja Eesti inimeste elu ning loomulikult aitab kaasa Eesti majandusele, sh sellele toetusele, millelt ma teie soovi kohaselt peaksin saladusloori kergitama. Siin ei ole mingit saladust. Me teeme tööd selle nimel, et juba järgmise nädala kolmapäeval ehk kesknädalal anda auväärt Riigikogule eelarveseaduse eelnõu üle. Ikkagi teie olete need, kes ütlevad, kas see on hea eelarve, ja annavad sellele eelarvele oma lõpphinnangu. Eelarve võtab vastu Riigikogu, mitte valitsus. Nii et ärme ruttame sündmustest ette. Eelarve ei ole veel valitsuses vastu võetud, aga tõesti, üldjoontes on selles kokku lepitud.

Ma sain aru, et teie küsimusel oli positiivne alatoon. Ka mina olen positiivne. Tegemist on tegusa ja realistliku eelarvega, mis viib Eesti elu edasi. Aga minu meelest on selle eelarve puhul veel olulisem see, et valitsussektori eelarve on tasakaalu lähedal. Kui veel mõni aeg tagasi, kui me ei teadnud, et majanduskasv tuleb nii suur, kardeti ohtu, et see miinus võib tulla suurem, siis täna võib öelda, et valitsussektori eelarve on tasakaalu lähedal. Kindlasti on teile oluline see, mida te olete siin mitu korda ka minuga dispuuti pidades lauale pannud, et näiteks valitsuse võlakooormus, mis praegu on 9,4%, väheneb. Ma arvan, et see on oluline sõnum. Me võime öelda, et Eesti maksukoormus, millest on nii palju räägitud, püsib järgmistel aastatel stabiilne, alla 35% SKT-st. Te avasite selle teema. Ma ei ole küll sellel teemal rääkimiseks spetsiaalselt valmistunud, sest arupärijad küsisid hoopis teisi asju, aga kui Riigikogu liige küsib, siis ma olen nõus vastama. Arupärimiste küsimused olid rohkem Team Estonia ja Eesti välismajanduspoliitika kursi kohta, aga need teemad on omavahel seotud. Eelarves on näiteks sees haigekassa lisarahastamine ja ravijärjekordade vähendamine. Eelarves on sees tulumaksuvaba miinimumi suurendamine, mis jätab igale inimesele, kes teenib 1200 eurot või vähem, järgmisel aastal 64 eurot rohkem kätte. Ma pean väga oluliseks ka seda (kohalikud omavalitsused ei ole kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt majandustegevusega otseselt seotud, kuid nad tegelevad sellega iga päev), et omavalitsused saavad juurde 30 miljonit eurot. Kui kolmapäeval see eelarve valitsuses vastu võetakse, siis ma kindlasti püüan teile anda konkreetse vastuse selle programmi kohta. Aga kuna valitsus on kollegiaalne organ, siis ei saa ma öelda täna üksinda terve valitsuse nimel välja, mis on see konkreetne summa. Seda valmidust lihtsalt veel ei ole, aga see kindlasti tekib ja see tekib juba järgmise nädala keskpaigas.

16:23 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

16:23 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Selles küsimuses, mis mina esitan, lõksu ei ole, küll on siin tunda pisut uudishimu. Selle arupärimise esimesele küsimusele vastates te mainisite oma hiljutist visiiti USA-sse. See visiit andis teile põhjust tõdeda, et Eesti ettevõtjad võiksid rohkem USA turgudele eksportida. Nüüd ma küsingi, kas teie tõdemusest on keegi Eesti ettevõtjatest juba kinni haaranud ja võib-olla ka riigilt mingisugust tuge küsinud. Ma ei pea silmas konkreetset ettevõtet, aga äkki te siiski mainite, kas sellist varianti on olnud. Me räägime USA turule pääsemisest ajal, kui USA enda president väga kirglikult võitleb selle eest, et USA ekspordivõimekus kasvaks. Või kui keegi ei ole riigi poole pöördunud, siis äkki on teil mõni soovitus ettevõtjatele, sest kuulge, USA turg on avatud, liikuge sinnapoole ka.

16:24 Peaminister Jüri Ratas

Tänu jumalale, Eesti ei ole minu meelest selline riik, kus peaminister või president ütleb, et teeme nii, ja siis hakatakse sinna suunda jooksma. See ju nii ei ole. Te saate ju ise ka aru, et see saab toimuda ainult koostöös. Tõesti, ettevõtted mõnikord teatud abi suhtlemisel on palunud. Kui te küsite valdkondade kohta, mis on seotud Eesti välismajanduspoliitikaga ja just Ameerika Ühendriikide turuga, siis toon mõne konkreetse näite. Sõjatööstuse valdkonnas oli kohtumisi, seal soovitakse koostööd teha. Páris paljud *start-up*id olid huvitatud sellest visiidist. Me külastasime ka näiteks Stanfordini ülikooli juures tegutsevat ... Nii ei saa enam tegelikult öelda, et selle juures tegutsevat, ütleme siis, et ülikooli kõrval tegutsevat teadus- ja arendusinstituuti. Kui rääkida veel valdkondadest, kus Eesti tootjatel Ameerika Ühendriikides minu meelest hästi läheb – see ei ole seotud selle visiidiga, ärge valesti aru saage, aga kindlasti võis see visiit mingil määral toetust pakkuda –, siis kindlasti tuleb väga kõrgelt hinnata Estonia Klaverivabrikut, kus on aastakümneid käinud töö Estonia klaverite eksportimiseks. Need olid valdkonnad, mis selle visiidi raames hõlmatud olid. Ma tõin mõningaid näiteid nende ettevõtjate kohta, kes olid huvitatud nendest kohtumistest ja seal küsimuste esitamisest. Mainin ka energeetikaga seotud ettevõtteid, kindlasti Nortoni näiteks. Need olid need valdkonnad.

16:26 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild

16:26 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ajakirjanduse andmetel oleme me ekspordipoliitikas naabritest lätlastest hästi kõvasti maha jäänud. Ikka võrreldakse ju kõiki oma tegemisi ja tulemusi naabrite omadega. Mis te arvate, mis võis senini selle põhjuseks olla, kas ettevõtjate leige suhtumine või ei pööranud valitsus sellele nii suurt tähelepanu? Kuhu nüüd ikka tuleks peamine rõhk panna, et meil saaksid ekspordiprobleemid kiiremini ja paremini lahendatud? Väga tervitav on, et nüüd hakkavad kaubandussuhted Kanadaga arenema. Vahepeal olid väga hoos suhted hiinlaste ja jaapanlastega, aga need on praegu vaiksemaks jäänud. Kas seal on edasiminekut? Jne.

16:27 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kui rääkida Euroopa Liidu tasandist, siis Jaapani teemaga edasiliikumise vastu loomulikult huvi on, see ei ole seisma jäänud, aga praegu ei julge keegi öelda, millal see lõpptähtaeg on, nii nagu oli selle Kanada positiivse näite puhul, mille te välja tõite. Kui võrrelda Eestit Lätiga, siis ma arvan, et ekspordi üks olulisi eeldusi on see, kui me oleme avatud majandusega. Nagu ma ütlesin, väga palju sõltub sellest, mis toimub meie kõrval olevatel turgudel. See, mida me ise saame teha ja mis ei ole väheoluline, on see, et me panustame haridussüsteemi, panustame ka ameti- ja kutseharidusse. Minu meelest on hea, et see on praegu nii aktuaalselt ja teravalt laual ning selle üle ühiskonnas diskuteeritakse. Haridus on igal juhul ekspordi ja üldse ettevõtluse toimimise üks aluseid.

Ettevõtete abistamise kohta ütlen, et ega riik ei saa neid konkreetselt abistada, ta saab neid toetada. Minu meelest peab suhtumine olema see, et mõistlik koostöö meie ettevõtluse katusorganisatsioonidega on hästi oluline. Ma ei hakka praegu ette lugema neid samme, mida riigi sees saab teha, et majandust edasi viia. Aga ma arvan, et välisettevõtluse puhul on väga olulised just välisettevõtlused, meie saatkonnad. Mina küll ei julge öelda oma kogemuste põhjal, mis mul on ja mida on viimasel ajal páris usinalt kogunenud, nagu meie välisesindused või saatkonnad sellega ei tegeleks. Kui näiteks saadikute tasandil rääkida, siis saab öelda, et páris paljud pööravad tähelepanu just ettevõtluskontaktide loomisele.

16:29 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, peaminister! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. 16:29 Arupärimine Kenderi asja edasikaebamise ja Tallinna prügikartelli kohta (nr 365)

16:29 Esimees Eiki Nestor

Arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liige Igor Gräzin. Palun, Igor Gräzin!

16:30 Igor Gräzin

Tere, austatud esimees! Austatud härra minister! Arupärimise aluseks on kurikuulus Kaur Kenderi kohtuasi. Probleem on lühidalt öeldes järgmine. Kaur Kenderile, kes oli kirjutanud ühe asja internetis – kusjuures selle seos Eestiga oli ju ainult see, et asi oli eestikeelne, kõik toimus meie piiride taga –, esitati kriminaalkorras süüdistus pornograafia valmistamise ja levitamise eest jne. Ja protsess hakkas peale. Ütleme nii, et vabariigi üldsusele otsast lõpuni oli selge, et protsess on mõttetu ja jampslik. See, muide, selgus ka protsessi käigus, kui eranditult kõik tunnistajad ja eksperdihinnangu andnud isikud ühehäälselt ja ühemeelselt tunnistasid, et Kenderi toode kujutab endast kirjanduslikku teost. Aga isegi see ei ole tähtis. Palju huvitavam on see, et isegi kui see oleks olnud pornograafiline teos, siis praegusel juhul see pornograafiat ei sisaldanud. Inimeste reaktsioon oli suhteliselt ühemõtteline. Kirjanike liit juhtis sellele tähelepanu ja muidugi ka vabariigi kultuuriüldsus tervikuna ju teadis, et kõik need asjad on lõpuni vaieldud. Meenutame kuulsat Egon Schiele kohtuasja aastal 1912, mida kõik vähegi intelligentset inimesed, kes on vanu lehti lugenud, väga hästi teavad. Schiele pilte me kõik armastame ja teame. Juba Viini kohus vaidles tollal kõik need asjad läbi. Rääkimata sellest, et meie rahvusraamatukogu tegeleb pornograafilise teose paljundamise, levitamise ja populariseerimisega. Nimelt on rahvusraamatukogu säilikute hulgas ajakiri Maaja, kus läbi kahe numbri on ilmunud markii de Sade'i "Soodoma 120 päeva", mida ka ei ole võimalik üle viie lehekülje lugeda.

Ühesõnaga, ütleme nii, et lugu imeti välja lambist. Selleks, et asi muutuks hästi drastiliseks, määrati prokuröriks proua Lea Pähkel, kes ütles, et kuna ta tahab kindlaks teha, mis asi on kirjandus, siis ta läheb ja küsib Rein Veidemanni käest, mis asi kirjandus on. Stolovitš ütles, et ta ei tea, mis asi on kunst, aga ta tunneb selle ära, kui ta seda näeb. Ma arvan, et kui inimesel ei ole 5. või 6. klassiks selge, mis asi on kirjandus, ja kui see prokurör ei tunne kirjandust ära isegi siis, kui ta seda näeb, ja asi läheb ekspertiisi, siis see ei ole, ütleme, kultuuriliselt teab kui kompetentne isik ega tohiks selliste asjadega tegelda.

No hea küll. Oletame, et meil jäi õigusselgusest puudu mingi punkt, et kas on pornograafia või ei ole pornograafia, kas tohib või ei tohi. Oletame, et Lea Pähkli ja paljude teiste arvates ei ole elementaarsed tõed elementaarsed. Vaidleme need asjad siis ükskord kohtus läbi. Vaieldigi ja langetati otsus: kogu see lugu ei ole kriminaalkorras karistatav, ei ole pornograafia, vaid on kirjandus. Kõik on selge, õigusselgus on käes ja nüüd, hoplaa, selgub, et see naeruväärseks muudetud otsus kaevatakse edasi. Juriidikas ilmselt pädevad õigusemõistjad demonstreerivad sellist kultuurivõhiklikkust, et on lihtsalt valus, sa kuulad, aga ei usu, et see on 21. sajandil võimalk. Tegemist ei ole millegi muu kui sigatsemisega Eesti kodanike kallal. Need ei ole minu sõnad, see on Õhtuleht, kes sellest nii kirjutab. See ongi fakt. Nüüd ütleb proua Pähkel koos prokuratuuriga, et nad kaebavad õigusselguse huvides edasi. Ühesõnaga, sina, Kender, ära ela, sina mine minema, meie tegeleme juriidilise uudishimuga. Ma arvan, et see on sadism, oluliselt suurem sadism kui see, milles Kenderit süüdistati. Riik maksab 40 000 ekspertidele, palgakulud jne. Kas me anname endale aru, et Pähkel oleks võinud tegelda millegi olulisemaga, selle asemel et tegelda selle jamaga? Miks ma küsisin seda justiitsministri käest? Põhjus on väga lihtne: justiitsministril lasub kohustus distsiplinaarkorras prokurör mõistusele tuua. Kui prokurör ei ole võimeline kasutama maksumaksja raha õigesti, siis tuleks ta võtta distsiplinaarvastutusele. See ongi minu küsimus: kas seda on tehtud ja kuidas seda edaspidi tehakse? Mis tagaks, et prokuratuur tegeleks asjadega? Aitäh!

16:35 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Arupärimisele vastab justiitsminister Urmas Reinsalu. Palun!

16:35 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esimees! Hea arupärija! Lugupeetavad parlamendiliikmed! Ma olen juba teist korda sõnatu. Eelmine kord juhtus see vahejuhtumi tõttu, millele ma juhtisin ka istungi juhataja tähelepanu. Ma pean silmas EKRE algatatud arupärimist Tallinna Ringkonnakohtu otsuse kohta. Selle arutelul kõlas repliik, et kohtunike pead hakkavad lendama. Ja nüüd kõlas siin parlamendisaaalis üleskutse võtta prokuröre distsiplinaarvastutusele nende ametiülesannete täitmise eest, mida prokurörid prokuratuuriseaduse § 1 lõike 1 kohaselt sõltumatult täidavad.

Ma arvan, et see diskussioon, mille Igor Gräzin avas, on väga põhimõtteline. Eestis, mis on õigusriik, ei hakka olema Eesti NSV prokuratuuri, kus on olemas mingid menetluskorrad, millega kirjutatakse

prokuröridele ette poliitilised lahendid, millest nad peavad juhinduma.

Igor küsis minult, kas ma pean eetiliseks, et prokuratuur kaebab otsuse edasi juriidilise uudishimu motiivil, ignoreerib kannatusi ja esitab apellatsiooni, mis tuleneb mundriaust kantud ja isiklikust kättemaksuihast ning mille eesmärk on tekitada lisakannatusi. Minu vastus saab olla ühene: ei pea. Ma ei pea loomulikult eetiliseks niisuguse apellatsiooni esitamist, mille põhjus on uudishimu.

Menetlusseaduses ei ole niisugust riikliku süüdistuse tegutsemise alust.

Kuid milline on kontekst? Kontekst on selline, et prokuratuur on õigustatud ja pädev apelleerima esimese kohtuastme õigeksmõistva otsuse. Juriidiline alus prokuröri valitud tegevuseks on olemas. Seda, kas süüdimõistmine on tõenäoline või mitte, ei saa ma kuidagi ennustada ning seda ei saa ka prokurör teoreetiliselt teha, seda oma apellatsiooni määravaks kriteeriumiks seades. Veendumus nendes tehioledes, mille puhul prokurör peab vajalikuks apellatsiooni, on tema professionaalse valiku aluseks. Seda peab ta tegema rangelt seaduse alusel. Nii et ma ei saa püstitada niisugust eeldust või konkreetse juhtumi puhul selle eeldusega ühineda, otsekui see apellatsioon oleks motiveeritud mundriaust või kättemaksust. Apellatsioon on menetlusse võetud, järelikult on kohus tunnistanud, et vähemalt *prima facie* on tegu vaidlusega, millele tuleb leida õiguslik lahendus. Tegemist on õigusliku küsimusega, kuidas sisustada vastavat karistussätet. Prokurör, kes selle apellatsiooni esitas, näib olevat veendunud selles, et süüdistatav on süüdi ja koosseisule vastava karistatava teo toime pannud. Kui tal seda veendumust ei oleks, siis oleks see probleem olemas, aga hetkel pole mul alust seda väita. Ma juhin tähelepanu sellele, et see tegu, millest kõneldakse või mis on ka apellatsiooni aluseks, on last kujutava pornograafilise materjali valmistamine. See on karistatav tegu. Selliseks kriminaalpoliitiliseks valikuks kohustab meid ka ÜRO lapse õiguste konventsiooni lisaprotokoll. Tahan veel rõhutada, et asi oleks ühemõtteliselt selge: Justiitsministeeriumi teenistuslik järelevalve prokuratuuri üle ei laiene prokuratuuri tegevusele jälitustegevuse planeerimises, kohtueelses kriminaalmenetluses ega riikliku süüdistuse esindamisel kohtus.

Kas justiitsminister peab Lea Pähkli jätkamist selles asjas eetilisel vastuvõetavaks, kuigi tema kommentaarid protsessi kohta on olnud avalikkuse ja kohtualuse suhtes solvavad ja küünilised? Ma tahan rõhutada, et prokuratuur on pädev otsustama, kes on konkreetsetes süüdistusasjas pädev riiki esindama. Ma juhin tähelepanu, et tegemist on võistleva protsessiga. Kindlasti peavad nii süüdistaja kui ka kaitsja jääma viisakuse ja hea tooni juurde, mis vastab üldisele arusaamale heast menetlustavast. Aga ma tahan rõhutada, et meil on võistlev protsess, ning ka riiklikku süüdistust esindav isik annab prokuratuuriseaduse kohaselt avalikkusele juhtumi kohta teavet.

Kas ma pean Lea Pähkli üldist haridustaset selle protsessi jätkamisel piisavaks? Tahan rõhutada, et Lea Pähkli on õigusteaduses magistrikraadile vastav kvalifikatsioon, prokuratuuris on ta töötanud üsna kaua ja tegelnud peamiselt just nimelt lastevastaste seksuaalkuritegude, aga ka alaealiste toimepandud tegude menetlemisega. 2004. aastast hakkas vanemprokurör Pähkel juhtima Põhja Ringkonnaprokuratuuri alaealiste kuritegude osakonda. Mõeldes nii tema praktilisele kogemusele kui ka hariduslikule ettevalmistusele, ei ole mul alust eeldada, et tal poleks pädevust konkreetsetes protsessis riiklikku süüdistust esitada.

Küsimuses on öeldud veel nii: "Kahtlusi sisendab asjaolu, et küsimus "mis on kirjandus?" ja mille vastus on teada igale vähegi haritud inimesele selge, ajas ta sedavõrd segadusse, et selle selgitamiseks vajas ta pöördumist kirjandusteaduse professori (sic!) poole?" Mul ei ole küll kahtlust selles, et selles konkreetsetes kohtumenetluses esitasid tõendeid ja kutsusid kohale tunnistajaid nii kaitse kui ka süüdistus. Ma arvan, et erialateadmistega eksperdi kaasamine ei ole kohtumenetluses ebanormaalsus, vastupidi, see on meetod, mille abil saab eksperdi- või erialateadmistega ja valdkonda tundvate inimeste seisukohtade kaudu tõde tuvastada. Kogu kohtumenetluse mõte on ju langetada otsuseid objektiivse teadmise pinnalt ühes või teises konkreetsetes juhtumis. Ma viitasin prokuröri eelnevale praktiliselt kogemusele. Tahan rõhutada, et tal on kindlasti olemas selliste süütegude menetlemise kogemus, mis lähevad lastevastaste ja pornograafiat puudutavate, ka lastepornograafiat puudutavate süüdistusajade hulka.

Arupärija on esitanud küsimuse ka selle kohta, et ajakirjanduses on ilmunud aktuaalset materjali korruptiivsete skeemide kohta Tallinna prügimajanduses. Arupärija tunneb huvi, miks prokuratuur ei tegele nende asjadega. Küllap on asi ka selles, et Igor Gräzin esitas arupärimise enne, kui menetlustoimingud olid jõudnud avalikkuse ette, sellepärast ta ilmselt ei soovinud sellele ka oma eelnevas seisukohas viidata. Aga tõsiasi on, et minu käsutuses oleva info järgi algatas prokuratuur juba 1. märtsil konkreetsetes prügimajanduse juhtumis kriminaalmenetluse. Hiljem, kui arupärimine oli juba

edastatud – see ei olnud küll vastust saanud –, leidsid aset ka menetlustoimingud isikute kahtlustatavaks tunnistamiseks, mis on avalikkusele teada.

Arupärija küsib, kas ma justiitsministrina pean vajalikuks juhtida prokuratuuri tähelepanu ressursside ratsionaalse kasutamise vajadusele ja nõuda maksumaksja raha laristamise lõpetamist. See, kuidas praegusel juhul siseminister ja justiitsminister annavad suuniseid riikliku süüdistuse prioriteetide kohta, tähendab tegelikult neid kriminaalpoliitilisi eelistusi, mida aasta-aastalt kinnistatakse ja mille peavad menetluslike ressursside planeerimisel nii politsei kui ka prokuratuur võtma oma tegevuses aluseks. Tuleb tunnistada, et eriti lastevastane kuritegevus, aga ka seksuaalkuriteod, perevägivald, üldse selline kuritegevus, millega on seotud lapsed ja mille puhul avalik hüve võib olla laste vastu suunatud, on sellised süüteod, mis kuuluvad sellesse prioriteetsesse nimekirja.

Arupärija tahab teada, kes prokuratuuris vastutab nende juhtumite menetlemise prioriteetsuse eest ja kas ta kannab selle eest distsiplinaarvastutust. Ma rõhutan, et prokuratuuriseaduse kohaselt on kõigil prokuröridel võimalik distsiplinaarvastutust kanda. Prokuratuuri üldise juhtimise ja sisemise töökorralduse eest vastutab riigi peaprokurör. Aga ma tahan veel kord rõhutada, et kogu riikliku süüdistuse toimimise loogika on üles ehitatud sellele, et prokurörid on sõltumatud. Vaadake, see on oluline asi. Kui me kõneleme õigusemõistmisest, siis meie arusaam on selline, et õigusemõistmist teostab sõltumatu kohus. See on universaalne õigusriigi toimimise eeldus. Aga kahtlemata on tegelikkuses oma toimingutes kvaasiõigusemõistmise asutus ka prokuratuur. Tema otsused, kas algatada kriminaalasi või milline menetlustee valida konkreetse teo tuvastamisel, on loomulikult väga tugeva õigusliku tähendusega, need mõjutavad üldse seda, kas mingi küsimus jõuab kohtuliku menetlemise alla ning millised on riigi huvile vastav sanktsioon ja võimalikud otsused ka edasikaebamise või kassatsiooni kohta.

Loomulikult, see küsimus on avalikkuses suurt vastukaja tekitanud. Lähtekoht on see, et riik on kriminaliseerinud lasteporno n-ö tootmise, ka sellise lasteporno tootmise, mis käsitleb kujutletavaid isikuid. Aluseks on siin võetud ka mitmed rahvusvahelised õigusaktid. Ka sellest menetlusest tuli välja, et näiteks Suurbritannias ja Ameerika Ühendriikides sellised normid samuti kehtivad.

Ma arvan, et selles asjas on kahtlemata oluline niisugune tunnete küsimus, aga ma usun, et õigusriigis langetab kohus otsuseid sõltumatult. Kohus langetas selle otsuse oma parema äranägemise järgi ning prokurör oma siseveendumuse järgi ja selle pädevuse alusel, mis tal seaduse järgi on, kaebas selle otsuse edasi. Ringkonnakohus on võtnud selle kaebuse menetlusse ja otsuse langetab ringkonnakohus, kaaludes asjaolusid, ka kõiki neid sisulisi materjale, mis on üsna mahukad ja mis esimese astme kohtus olid otsuse tegemisel aluseks. Aitäh!

16:48 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Henn Põlluaas, palun!

16:48 Henn Põlluaas

Aitäh! Te mainisite EKRE-t ja ühte fraasi, mis sai kunagi öeldud täiesti konkreetselt ja põhjendatult, kuna kohtunikud olid võtnud ühes kaasuses aluseks välisõiguse ning olid võtnud endale seadusandja kompetentsi ja õigused. Kas te tõesti arvate, et seda fraasi "pead peavad lendama" tuleb võtta sõnasõnalt, vaatamata sellele, et tegemist on täiesti tavalise eesti rahva seas levinud ütlusega? Seda tuleb ju ikkagi võtta piltlikult, ülekantult. Puudub vähimigi kahtlus, et kellelgi oleks tõesti soov – EKRE-l ammugi – panna päid veerema. Või jäi teile tõesti selline mulje, et me tahame seda teha?

16:49 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ei. Ütleme siis nõnda, et ilmselt oli see võrdlus, nagu Jüri Adams teinekord armastab öelda, hüperbool. Loomulikult ei mõtelnud ma seda nii, nagu oleks kõlanud üleskutse hakata elavate inimeste päid kehast eemaldama niisugusel ISIS-e hukkamismeetodil. See oli mõeldud kujundliku väljendina, et kohtunikud peavad hakkama maksma või saama karistatud. Kui tõmmata praegu paralleel – selleks ma selle Igori ettepaneku ja seadusandliku kogu saalis kõlanud üleskutse võrdluse tegingi –, siis ettepanek algatada distsiplinaarmenetlus, mis eeldatavalt päädib prokuröri vastutusega, mis siis peaks päädima (ma isegi laiendan küsija seisukohta) mingisuguse karistusega, on palju konkreetsema iseloomuga ja võiks olla mingis kontekstis palju realistlikumalt elluviidav kui kasutatud hüperbool inimeste peade ja kehade eraldamise kohta.

16:50 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

16:50 Igor Gräzin

Jah, tõepoolest, mis tõsi, see tõsi. Mina mõtlesin seda asja ausalt öeldes muidugi tõsiselt. Neil oli figuratiivne väljend, minul mitte nii väga. Ma arvan, et on väga paha, kui asutust juhitakse halvasti, olgu see asutus minu pärast nõukogudeaegne majavalitsus või tänapäevane Eesti prokuratuur. Kui prokuratuuri juhtkond ei ole võimeline oma kontorit juhtima, siis see ongi distsiplinaarvastutuse alus. Poisid või tüdrukud, te ei saa lihtsalt oma tööga hakkama! Aga, tähendab, nüüd see jutt, kuidas me kaitseme lapsi. Ma tahan tähelepanu juhtida, et veel sel suvel toimus pisikeste nelja-aastaste tüdrukute iludusvõistlus, kus hõõritati puusi, kergitati põlvekesi ja pööritati silmi. "Emmanuelle", mida ka lugupeetud Riigikogu esimees teab, sest meie ühine sõber Mihkel Raud on seda kasutanud, ja mis on kinematograafias pihkutagumise apoteoos, on kohustuslik kirjandus 12-aastastele jne. Tuletan meelde "Kuu-uurijat" ja Katrin Lusti. Kas prokuratuur ei märka kõike seda, mis toimub?

16:51 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma arvan, et kindlasti on üks kriminaalmenetluse algatamise aluseid ka ajakirjanduses esitatud andmed. Kui toona seda Kenderi juhtumit käsitleti, siis oli vist tegemist isiku avaldusega, nagu ma meedia vahendusel olen teada saanud. Aga siin oli hulk konkreetseid väiteid, kas tegemist on pornograafiaga ja kuidas seda käsitleda. Ma tahangi rõhutada, et muidugi mõjuvad need pisikestele lastele mitteomased, täiskasvanulikkust eksponeerivad asjad meie arusaama järgi nende puhul nõmedalt. Aga vahe on selles, et kehtiv karistusseaduslik loogika seab pornograafilisele kontekstile väga selged raamid. Selle alusel langetab ka riiklik süüdistus oma otsuseid ja ta teeb seda *ultima ratio* põhimõttel. Riigikogu esimees võib mind täiendada, sest tema teadmised konkreetsete kultuuriteemade kohta on suuremad, nagu Igor Gräzin viitas. Aga ma tahan rõhutada, et loomulikult hindab prokuratuur ikkagi konkreetset asetleidnud tegu. Prokuratuur ei kasuta riigi kasutuses olevat jõudu ja sundi loomulikult mitte n-ö hea maitse piiri küsimuste lahendamiseks. Siin on oma vastutus meedial, oma vastutus lastevanematel ja oma vastutus on kahtlemata ka üldisel ühiskondlikul hoiakul, sellel, kas me leiame, et need asjad on okei või ei ole okei.

16:53 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu esimees võtab küll pigem sõna teemal, mida ta enda arvates paremini valdab, see on Riigikogu kodu- ja töökorra seadus. Nimelt on arupärimisele vastamise ajal Riigikogu liikmel võimalik esitada ministrile üks küsimus. Aitäh, Igor Gräzin! Ministrile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärija nimel Igor Gräzin.

16:53 Igor Gräzin

Austatud esimees! Lugupeetud minister! Jätame nüüd selle Kenderi asja kõrvale ja räägime prokuratuurist. See on vist küll seitsmes või kaheksas kord, kui ma olen esitanud prokuratuurile äärmiselt tõsiseid etteheiteid ja tulemused on olnud null. Ma ei saa kategooriliselt nõus olla justiitsministri väitega, et prokuratuur on sõltumatu või et ta tohikski olla sõltumatu. Sõltumatu on kohus. Kahte paralleelset kohut – prokuratuuri ja kohut – demokraatlikus riigis olla ei saa. See on stalinlik süsteem, selle juurde me tagasi ei lähe. Prokuratuur on asjades üks pool ja teine pool on advokaat või kohtualune. Prokuratuur, selles see häda ongi, võtab Eestis endale lubamatu funktsiooni, mis on täielikult vastuolus demokraatlikus riigis prokuratuuri kohta kehtivate aluspõhimõtetega. Prokuratuur on justiitsministritele selgeks teinud, et ta peab olema sõltumatu, ja seda selle õnnetu § 1 pärast, kuigi selle sõltumatuse all mõeldi hoopis midagi muud kui see, mis seal tegelikult kirjas on.

Mida tähendab prokuratuuri sõltumatus tänases Eestis? See tähendab vastutamatus. Mitu prokurööri on Eestis vastutusele võetud? Mitu prokurööri nendest, kes on põhjustanud inimestele suuri kannatusi, on selle eest kunagi millestki ilma jäänud? Ma ei taha puudutada käimasolevat protsessi, mis prokuratuuri seisukohalt oli läbi viidud äärmiselt küüniliselt, aga ma tuletan teile meelde analoogilise loo, kui prokuratuur kaheksast aastast viis uuris maadevahetust. Lõpuks leidis ta uue paragrahvi, mille alusel inimesi kinni panna. Viis aastat tööd tähendas lihtsalt inimeste solgutamist. Mitu prokurööri selle

pärast kannatas? Mitte ükski.

Vaadake, olukord on paratamatult selline, et meil on tuhat kuritegu ja me peame valima, mida me nende hulgast uurime ja mida me ei uuri. See on prioriteetide küsimus. Jah, Urmasel on õigus. Tõepoolest, need prioriteetid tuleb määrata poliitiliselt. Aga kui meil on riigis prokuratuur, kes paneb puusse oma nn sõltumatusena, kes läheb kogu aeg kokkuleppemenetlusele – muide, kokkuleppemenetlusele, mis on kaitsealuse õiguse väga oluline rikkumine, situatsioon on ebaoluline –, siis selles olukorras on inimesed prokuratuuri ees kaitsetud. Ma mäletan seda kuulsat Villu Reiljani lauset, kes siinsamas selles puldis ükskord ütles, et maadevahetuse protsessi taga on erakondlikud huvid. Mina mõtlesin siis, et kurat, Reiljan, sa oled lolliks läinud, Reformierakonnal pole sinu vastu mitte midagi. Aga Reiljanil oli õigus, seal olid prokuratuuri enese seesmised intriigid ja seesmine mundrihuvi. Prokuratuur on muutunud neljandaks, viiendaks või kuuendaks võimuharuks, kes võitleb ja tegutseb ainuüksi omaenese isikliku bürokraatliku võimu nimel ega ole valmis sellest loobuma. Kas te olete muide tähele pannud, kui vähe on meil õigeksmõistvaid kohtuotsuseid? Seda lihtsalt sellepärast, et prokuratuur kallutab ja viib asjad iga hinna eest selleni, et kohtusse jõuavad vaid need, kes ei murdu. Ma väidan, et sõltumatu prokuratuur on demokraatliku riigi alustele üks kõige ohtlikumaid asju, mis meil on. Ei ole midagi hullemat kui eeluurimise omavoli. Kusjuures mitte keegi selle eest ei vastuta. Kes võiks vastutada või kes võiks vastutusele võtta? Urmas ütleb, et tema ei saa jne. Rein Lang ütles ka, et tema ei saa. Ma saan aru, et justiitsministrid ei julge. Ameerika Ühendriikides ei ole midagi poliitilisemat kui prokurör, kes vastutab. Aga meil ei vastuta keegi: minister ei julge ja prokurör teab, et midagi ei juhtu. No ajakirjanduses saab jälle nalja, aga me naerame iseene üle. Me oleme iseenda kõrval midagi sellist üles kasvatanud. Ma olen korduvalt rääkinud, et prokuratuuri kõige hirmsam terrorirelv täna on uurimistähtaegade puudumine. Me võtame inimese eeluurimise alla ja siis võtame ära viis, kuus või seitse aastat tema elust. (Lööb käega vastu pulti.) Pähkel paneb nüüd Kenderile ka seda aega otsa. Mille eest? Meil on asutus, kes ei teeni ainult riigi huve, vaid kes teenib ka enda bürokraatlikke huve, kusjuures kodanike vabaduste, õiguste ja elu arvel. Seda ma tahtsingi Kenderiga seoses öelda. Tänan! (Kolleeg aplodeerib, Gräzin viipab käega ja kummardab.)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem kõnesoove ei ole, aga justiitsminister soovib läbirääkimistel osaleda. Palun, Urmas Reinsalu!

16:59 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kes siis seda avalikku menetlushuvi, Igor, kindlaks määrab? Kui seda ei tee prokuratuur oma pädevuse raames, siis hakkab seda tegema keegi teine. Igor Gräzin oma sõnavõttus tegelikult ei vastanud sellele konkreetset. Ma sain aru, et ta osutas justiitsministrile, kes seda peaks siis tegema, kes peaks telefoniõiguse või mingi muu õiguse pinnalt ütleva, kelle suhtes tuleks kriminaalmenetlus lõpetada. Järelkult on küsimus kahtlemata ka sümmeetriline. Kui Igor omistab justiitsministrile pädevuse öelda, nagu see peaks olema n-ö humanistlikus riigis, et kellegi suhtes saab lõpetada kriminaalasja, siis järgneb sellele sümmeetriliselt otsus kellegi suhtes kriminaalmenetlus algatada. Kui see humanistlik printsiip on selline, et saab nõuda kellegi suhtes kriminaalmenetluse algatamist, siis see tähendab ka seda, et peaks andma ka pädevuse, millised on sanktsioonimäärad, mida saab määrata konkreetsete süütegude eest.

Ma tahan rõhutada seda, et meil kehtib legaliteedi põhimõte. Kas see on täies mahus ratsionaalne, see on omaette küsimus. Kui on teada, et tõenäosus mingis juhtumis selgusele jõuda on ülinapp, siis on küsimus, kas täielik legaliteedi põhimõte on põhjendatud, aga see põhimõte kehtib. Tegelikult, kui seaduses toodud tingimuste ning prokuröri ja uurimisasutuste siseveendumuste kohaselt on olemas objektiivsed asjaolud, mis näitavad, et süütegu on toime pandud, siis võetakse see asi ka menetlusse. Õige on see, et olemas peavad olema prioriteetid, kuna menetlusressursid, et saaks eelisjärjekorras asjaolusid uurida, on piiratud. Kuid me oleme Mandri-Euroopa õiguskeskkonnas ja me oleme valinud süsteemi, mis on kirjutatud õiguse järgi üles ehitatud. On raske ette kujutada, et me valiksime Angloameerika süsteemi, kus on valitavad prokurörid, Kongressi uurimiskomisjoni Trumpi juhtimisel määratavad prokurörid jne. Ma ei arva, et see süsteem või isegi selle selektiivne rakendamine oleks midagi mõistlikku. Maadevahetuse asjast rääkides tuletan meelde, et kuigi Igor Gräzin kasutas väljendit "pandi kinni", on mul meeles, et need sanktsioonimäärad olid küll teistsugused, st reaalselt vabaduskaotust ei kohaldatud, ei kohaldatud ka tõkendina kinnipidamist. (Gräzini hüüe saalist.) Aitäh!

17:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, austatud minister! Loen arupärimise vastatuks.

4. 17:02 Vaba mikrofon

17:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Head kolleegid, pärast haamrilööki on võimalik registreerida ennast vaba mikrofonu vooru. Kõnesoovijaid ei ole. Ma tänan teid tänase tööpäeva eest! Homme kell 10 näeme.

Istungi lõpp kell 17.02.